

פרשת תצוה – ראשון

(ב) וְאַתָּה תִּצְוֶהָ | אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֶן זֵית זָךְ כִּתִּית לַמָּאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:
כ ואת תפקיד ית בני ישראל, ויסבון לך משה זיתא דכזא כתישא לאנהרא: לאדלקא בוצניא, תדירא.

ט"ו ▶ ואתה תצוה: זך. בלי שמרים כמו ששנינו במנחות מגרורו בראש הזית וכו': כתיבת הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים כדי שלא יהיה בו שמרים ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסן לריחים וטוחנן. והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות שנאמר כתיב למאור ולא כתיב למנחות: להעלות נר תמיד: מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה: תמיד: כל לילה ולילה קרוי תמיד כמו שאתה אומר עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חביתין נאמר תמיד ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב. אבל תמיד האמור בלחם הפנים משבת לשבת הוא:

(כא) בְּאֶהֱל מוֹעֵד מַחֲוֶיךָ לַפָּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲרֹת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִעֶרֶב עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
כא במשכן זמנא מברא לפרכתא דעל סהדותא, יסדר יתיה אהרון ובנויה מרמשא עד צפרא קדם יי: קים עלם לדריהון, מז בני ישראל.

ט"ז ▶ מערב עד בוקר: תן לה מדתה שתהא דולקת מערב ועד בוקר. ושערו חכמים חצי לוג לליל טבת הארופין וכן לכל הלילות ואם יותר אין בכך כלום:

כח (ס) וְאַתָּה הִקְרַב אֵלֶיךָ אֶת־אַהֲרֹן אַחִיד וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹלֵי אַהֲרֹן נָדָב וָאִיִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן:
כ ואת קריב לותך ית אהרון אחיד וית בנויה עמיה, מגו בני ישראל לשמשא קדמי: אהרון נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר, בני אהרון.

ט"ח ▶ ואתה הקרב אליך: לאחר שתגמור מלאכת המשכן:

(ב) וְעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:
ב ותעביד לבושי קדשא, לאהרון אחיד, ליקר, ולתשבחא.

(ג) וְאַתָּה תִּדְבֹּר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה וַעֲשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנוֹלֵי:
ג ואת, תמליל עם כל חכמי לבא, דאשלימית עמהון, רוח חכמא; ויעבדון ית לבושי אהרון, לקדשותיה לשמשא קדמי.

ט"ט ▶ לקדשו לכהנו לי: לקדשו להכניסו בכהונה ע"י הבגדים שיהא בהן לי ולשון כהונה שרות הוא שנטדי"אה בלע"ז:

(ה) וְאַלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶר וּמַעִיל וּכְתָנֶת תִּשְׁבִּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וַעֲשׂוּ בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹלֵי:
ד ואלין לבושיא דיעבדון, חשנא ואפודא ומעילא, וכתונין מרמצן, מצנפן והמנין; ויעבדון לבושי קדשא לאהרון אחיד, ולבנויה לשמשא קדמי.

ט"י ▶ חושן: תכשיט כנגד הלב: ואפוד: לא שמעתי ולא מצאתי בכריתא פ' תבניתו. ולבי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רחבו כרוחב גב איש כמין סינר שקורין פרצי"נט שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים. כך מעשהו מלמטה שנאמר ודוד חגור אפוד בד למדנו שהאפוד חגורה היא. וא"א לומר שאין בו אלא חגורה לבדה שהרי נאמר ויתן עליו את האפוד ואח"כ ויחגור אותו בתשב האפוד ותרגם אונקלוס בהמין אפודא למדנו שהחשב הוא החגור והאפוד שם תכשיט לבדו וא"א לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד שהרי נאמר שתי כתפות האפוד למדנו שהאפוד שם לבד והכתפות שם לבד והחשב שם לבד לכך אני אומר שעל שם הסינר של מטה קרוי אפוד ע"ש שאופדו ומקשטו בו כמו שנאמר ויאפד לו בו והחשב הוא חגור שלמעלה הימנו והכתפות קבועות בו. ועוד אומר לי לבי שיש ראיה שהוא מין לבוש שתרגם יונתן ודוד חגור אפוד בד כרדוט דבוץ. ותרגם כמו כן מעילין כרדוטין במעשה תמר אחות אבשלום כי כן תלבשנה בנות המלך הכתולות מעילים: ומעיל: הוא כמין חלוק וכן הכתונת אלא שהכתונת סמוך לבשרו ומעיל קרוי חלוק העליון: תשבץ: עשויין משבצות לבני והמשבצות הם כמין גומות העשויות בתכשיטי זהב למושב קביעת אבנים טובות ומרגליות כמו שנאמר באבני האפוד מוסבות משבצות זהב ובלע"ז קוראין אותו קשטי"נס: מצנפת: כמין כפת כובע שוורין קופי"א שהרי במקום אחר קורא להם מגבעות ומתרגמנן כובעין: ואבנט: היא חגורה על הכתונת והאפוד חגורה על המעיל כמו שמצינו בסדר לבישתן ויתן עליו את הכתונת ויחגור אותו באבנט וילבש אותו את המעיל ויתן עליו את האפוד: בגדי קדש: מתרומה המקודשת לשמי יעשו אותם:

(ה) וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן וְאֶת־תוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:
הואנין וסבין ית דהבא, וית תכלא וית ארגונא, וית צבע זהורי, וית בוצא.

ט"ז ▶ והם יקחו: אותם חכמי לב שיעשו הבגדים יקבלו מן המתנדבים את הזהב ואת התכלת לעשות מהן את הבגדים:

(ו) וַעֲשׂוּ אֶת־הָאֹפֶד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב:
ו ויעבדון, ית איפודא: דהבא תכלא וארגונא צבע זהורי, ובוצ שזיר עובד אמן.

ט"ח ▶ ועשו את האפוד: אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות הרי פרושן פריקים וישגה הקורא בצרופן לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא למען ירוץ הקורא בו ואח"כ אפרש על סדר המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו רחבו כמדת רוחב גבו של אדם ויותר ומגיע עד עקביו והחשב מחובר בראשו על פני רחבו ולא במחט אלא מעשה אורג ומאריך לכאן ולכאן כדי להקיף ולחגור בו והכתפות מחוברות בתשב א' לימין ואחד לשמאל מרוחקות זו מזו כשעור הבדלת כתפים מאחורי הכהן לשני קצות רחבו של סינר וכשזוקקן עומדות לו על שני כתפיו והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד ארוכות כדי שעור לזקקן אצל צוארו מכאן ומכאן ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט ואבני שהם קבועות בהם אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל והמשבצות נתונות בראשיהם לפני כתפיו ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון אחת לימין ואחת לשמאל ושני ראשי השרשרות תקועים במשבצות לימין וכן שני ראשי השרשרות השמאלית תקועין במשבצות שבכתף שמאל נמצא החשן תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו ונגדום שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה בראשו התחתון המחובר בתשב וטבעות החשן אל מול טבעות האפוד שוכנים זה על זה ומרכסן בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחשן שיהא תחתית החשן דבוק לתשב האפוד ולא יהיה נד ונבדל הולך וחזור: זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: חמשה מינים הללו שזורין בכל חוט וחוט. היו מרדינן את הזהב כמין טסים דקים וקוצצין פתילים מהם וטווין אותן חוט של זהב עם שש חוטין של תכלת וחוט של זהב עם שש חוטין של ארגמן וכן בתולעת שני וכן בשש שכל המינין חוטין כפול שש וחוט של זהב עם כל א' וא' ואח"כ שזור את כלם כאחד נמצא חוטין כפול כ"ח וכן מפורש במס' יומא ולמד מן המקרא הזה וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות (את פתילי הזהב) בתוך התכלת ובתוך הארגמן וגו'. למדנו שחוט של זהב שזור עם כל מין ומין: מעשה חושב: כבר פרשתי שהוא אריגת שתי קירות שאין צורת שני עבריה דומות זו לזו:

(ז) שְׁתֵּי כִתְפֹת חֲבֻרֹת יִהְיֶה־לוֹ אֶל־שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֶבֶר:
ז תרין כתפין מלפפן, יהון ליה על תרין סטרוהי ויתלפף.

ט"ט ▶ שתי כתפות וגו': הסינר מלמטה וחשב האפוד היא החגורה וצמודה לו מלמעלה ונגמט סינר הנשים ומגבו של כהן היו מחוברות בתשב שתי חתיכות כמין שתי רצועות רחבות אחת כנגד כל כתף וכתף וזוקקן על שתי כתפותיו עד שנקפלות לפניו כנגד החזה וע"י חבורן לטבעות החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין נופלת כמו שמפורש בענין והיו זקופות והולכות כנגד כתפיו ושתי אבני שהם קבועות בהן אחת בכל אחת: אל שני קצותיו: אל רחבו של אפוד שלא היה רחבו אלא כנגד גבו של כהן וגבהו עד כנגד האצילים שקורין קודי"ש שנא' לא יחגרו ביזע אין חוגרין במקום זעה לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתיניהם אלא כנגד אציליהם: וחבר: האפוד עם אותן שתי כתפות האפוד יחבר אותם במחט למטה בתשב ולא יארגם עמו אלא ארגם לבד ואח"כ מחברם:

(ח) וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כַּמַּעֲשָׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר:
ח והמין תקנינה דעלוהי, כעובדיה מניה יהי: דהבא, תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוצ שזיר.

ט ותסב, ית תרתין אבני פרלא; ותגלוף עליהון, שמקת בני ישראל.

י שתא, משמקתהון, על, אבנא חדא; וית שמקת שתא דאשתארו, על אבנא תנייתא פתולדתהון.

יב ותשוי ית תרתין אבניא, על כתפי איפודא, אבני דכרנא, לבני ישראל; ויטול אהרון ית שמקתהון קדם יי, על תרין כתפותיה לדכרנא.

יג וישמט את שתי האבנים על כתפת האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרון את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרון:

ט"ז ▶ לזכרון: שיהא רואה הקב"ה את השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם:

(יא) מַעֲשֵׂה חֶרֶשׁ אָבֶן פְּתוּחֵי חֲתָם תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
יא עובד אמן, אבן טבא כתב מפרש כגלוף דעזקא תגלוף ית תרתין אבניא, על שמקת בני ישראל; משקצן מרמצן דהבא, תעביד יתהון.

ט"ח ▶ מעשה חרש אבן: מעשה אומן של אבנים חרש זה דבוק הוא לתבה שלאחריו ולפרכו הוא נקוד פתח בסופו. וכן חרש עצים נטה קו חרש של עצים. וכן חרש ברזל מעצד כל אלה דבוקים ופתוחים: פתוחי חותם: כתרגומו. כתב מפרש כגלוף דעזקא. חרוצות האותיות בתוכן כמו שחוצצין חותמי טבעות שהם לחתום אגרות כתב נכר ומפורש: על שמות: כמו בשמות: מסבות משבצות: מוקפות האבנים במשבצות זהב שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן ומשקעה במשבצות נמצאת המשבצות סובבת את האבן סביב ומחבר המשבצות בכתפות האפוד:

(יב) וְשְׁמֹת אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כִּתְפֹת הָאֹפֶד אֲבָנֵי זִכְרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת־שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כִתְפָיו לְזִכְרוֹן:
יב ותשוי ית תרתין אבניא, על כתפי איפודא, אבני דכרנא, לבני ישראל; ויטול אהרון ית שמקתהון קדם יי, על תרין כתפותיה לדכרנא.

ט"ט ▶ לזכרון: שיהא רואה הקב"ה את השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם:

(יא) מַעֲשֵׂה חֶרֶשׁ אָבֶן פְּתוּחֵי חֲתָם תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל־שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם:
יא עובד אמן, אבן טבא כתב מפרש כגלוף דעזקא תגלוף ית תרתין אבניא, על שמקת בני ישראל; משקצן מרמצן דהבא, תעביד יתהון.

יב ותשוי ית תרתין אבניא, על כתפי איפודא, אבני דכרנא, לבני ישראל; ויטול אהרון ית שמקתהון קדם יי, על תרין כתפותיה לדכרנא.

יג וישמט את שתי האבנים על כתפת האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרון את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרון:

ט"ז ▶ לזכרון: שיהא רואה הקב"ה את השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם: